

Monika Woźniak

Uniwersytet Warszawski

e-mail: monikajustynawozniak@gmail.com

ZASTOSOWANIE PRAWA UNIJNEGO DO NARUSZEŃ PRAWORZĄDNOŚCI PRZEZ PAŃSTWO CZŁONKOWSKIE

Wprowadzenie

Na początku warto zaznaczyć, że w porządku prawnym obowiązującym na terytorium RP jest stosowany termin „państwo prawne”, nie „praworządność”. Odpowiednik tego pojęcia występuje na przykład w niemieckiej (*Rechtsstaatlichkeit*¹) i we francuskiej (*l'État de droit*) wersji Traktatu o Unii Europejskiej. w wersji anglojęzycznej pojawia się natomiast termin *rule of law*, który tłumaczy się jako „rządy prawa”, „praworządność”. na potrzeby niniejszego eseju pozwolę sobie jednak używać pojęć „państwo prawne” i „praworządność” zamiennie, tak jak stosują je organy Unii Europejskiej. Przykładowo, w rozporządzeniu „RODO”² zawarto art. 45 ust. 2 lit. a), który stanowi, że dokonując oceny, czy państwo trzecie lub organizacja międzynarodowa zapewnia odpowiednią ochronę danych osobowych, jednym z czynników uwzględnianych przez Komisję jest „praworządność”³. Ponadto, jak wskazują dr Paweł Marcisz i dr Maciej Taborowski, TSUE stosuje wykładnię celowościową, ujednolicając różnice w pojęciach. Trybunał „bierze pod uwagę wszystkie wersje językowe [traktatów]”⁴.

Praworządność jako jedna z podstawowych idei regulatywnych, konstytuuje współczesną europejską kulturę prawną. Rządy prawa dotyczą postawy zarówno władz państwowych, jak i obywateli. w wielu krajach Unii Europejskiej (na przykład w Polsce⁵ czy w

¹ W przekonaniu autorki właściwe byłoby tu raczej użycie pojęcia *Rechstaat* - państwo prawa

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, art. 45 ust. 2 lit. a)

³ Piotr Bogdanowicz, Pojęcie, treść i ochrona praworządności w prawie Unii Europejskiej [w:] Jan Barcz, Anna Zawidzka-Łojek (red.) Wniosek Komisji Europejskiej w sprawie wszczęcia w stosunku do Polski procedury art. 7 TUE. Ramy prawno-polityczne, Warszawa 2018.

⁴ Paweł Marcisz, Maciej Taborowski, Nowe ramy Unii Europejskiej na rzecz umocnienia praworządności. Krytyczna analiza analizy krytycznej (artykuł polemiczny) [w:] Państwo i Prawo nr 12 z 2017 roku

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku, Dz. U. z 1997 roku poz. 78 nr 483 ze zm., art. 7

Niemczech⁶) stanowi zasadę konstytucyjną, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach przepisów, którym są podporządkowane⁷.

Przez ostatnie lata Komisja Europejska, określana również jako „Strażniczka Traktatów”, musiała konfrontować się z kryzysami niektórych demokratycznych państw prawnych Europy, a UE dysponowała przy tym mechanizmami z art. 7 Traktatu o Unii Europejskiej⁸ (dalej jako: TUE) i art. 258 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁹ (dalej jako: TFUE). w niniejszym artykule podejmę próbę odpowiedzi na pytanie, jakie instrumenty prawa unijnego znajdują zastosowanie do naruszeń praworządności przez kraje członkowskie.

Celem artykułu jest omówienie istoty UE, która opiera się na „jedności trzech elementów”¹⁰. Filar aksjologiczny oznacza wspólne wartości, które są chronione przez państwa i wyznawane przez obywateli Europy. Fundament treściowy to prawo Unii i realizowanie polityki organów unijnych, prowadzącej do integracji i kooperacji krajów. Trzeci, lecz nie mniej ważny element formalny oznacza instytucje, które umożliwiają współpracę państw członkowskich na różnych obszarach. Zrozumienie wyżej wymienionych czynników jest niezbędne do analizy problematyki zawartej w temacie artykułu.

1. Praworządność jako fundament UE

Praworządność jest fundamentem porządków prawnych krajowych, ale również ponadpaństwowych, w tym Unii Europejskiej. Sama Preambuła dwukrotnie podkreśla, iż praworządność stanowi zasadę ustrojową UE. Wśród wartości takich jak „wolność, demokracja, równość”, zostało umieszczone „państwo prawne”¹¹. Artykuł 2 TUE raz jeszcze wskazuje, że „Unia opiera się na wartościach poszanowania (...) państwa

⁶ Konstytucja Republiki Federalnej Niemiec z 23 maja 1949 roku, art. 20 ust. 3

⁷ Robert Grzeszczak, Praworządność jako zasada ustrojowa Unii Europejskiej i jej państw członkowskich z dnia 19 grudnia 2017, źródło: <https://archiwumosiатыnskiego.pl/2975-2/> (dostęp: 10.03.2018)

⁸ Traktat o Unii Europejskiej z 7 lutego 1992 roku, Dz. Urz. UE z 2016 roku C 202/1, art. 7

⁹ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z 13 grudnia 2007 roku, Dz. Urz. UE z 2016 roku C 202/1, art. 258

¹⁰ Bogusław Banaszak, Unia Europejska jako wspólnota wartości [w:] Studia i materiały. Przegląd sejmowy 4(123)/2014

¹¹ Tamże

prawnego (...)”¹². także w Preambule Karty Praw Podstawowych można wyczytać, iż „[Unia] opiera się na zasadach demokracji i państwa prawnego”¹³.

Sam układ TUE podkreśla ogromną wagę aksjologii unijnej, jako że artykuł 2 TUE, wskazujący na wartości UE, zajmuje miejsce przed artykułem wymieniającym cele jej działań¹⁴. Nie pozostaje to bez znaczenia dla stosowania traktatów, przy którym organy często posługują się wykładnią systemową.

Na praworządność jako fundament Unii Europejskiej wielokrotnie wskazywał Trybunał Sprawiedliwości UE. Warto podkreślić, że niezwykle istotne orzeczenie *Les Verts*¹⁵, ujrzało światło dzienne znacznie wcześniej niż art. 2 TUE, co świadczy o autonomicznym charakterze aksjologii unijnej. Trybunał Luksemburski stwierdził w *Les Verts*, a także w orzeczeniu *Unión de Pequeños Agricultores vs Rada*¹⁶, iż „Europejska Wspólnota Gospodarcza [obecna UE] jest wspólnotą prawa (...)”¹⁷. Podkreślono że kontrola sądowa aktów wydawanych przez organy „zapewnia ochronę osób fizycznych i prawnych”¹⁸. także w wyroku *Inuit Tapiriit Kanatami i inni vs Parlament i Rada* TSUE orzekł, iż „akty instytucji podlegają kontroli pod względem zgodności między innymi z traktatami, ogólnymi zasadami prawa oraz prawami podstawowymi”¹⁹.

Państwo prawa implikuje za sobą wymóg legalności działań. Trybunał zaznaczył w wyroku dotyczącym sporu *Komisji z CAS Succhi di Frutta Spa*, iż „we wspólnocie prawa poszanowanie zgodności z prawem powinno być należycie zapewnione”²⁰.

TSUE uwypukla również dostęp do sądu²¹, a także prawo do dobrej administracji²². w orzeczeniu *Unión de Pequeños Agricultores vs Rada* wskazywano, że „podmioty prywatne muszą mieć możliwość korzystania ze skutecznej ochrony sądowej swoich praw,

¹² Tamże, art. 2

¹³ Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 1 grudnia 2009 roku, Dz. Urz. UE z 2016 roku C 202/2, Preambuła

¹⁴ Traktat o Unii Europejskiej z 7 lutego 1992 roku, Dz. Urz. UE z 2016 roku C 202/1, art. 3

¹⁵ ECLI:EU:C:1986:166

¹⁶ ECLI:EU:C:2002:462, par. 38

¹⁷ Tamże, par. 23

¹⁸ Tamże

¹⁹ ECLI:EU:C:2013:625, par. 91

²⁰ ECLI:EU:C:2004:236, par. 63

²¹ Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 1 grudnia 2009 roku, Dz. Urz. UE z 2016 roku C 202/2, art. 47 „Prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy”

²² Tamże, art. 41 „Prawo do bezstronnego i sprawiedliwego rozpatrzenia swojej sprawy w rozsądnym terminie przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii”

które wywodzą z porządku prawnego Wspólnoty Europejskiej”²³. To samo stanowisko Trybunał przyjmował także w innych orzeczeniach, na przykład sprawa *E. i F.*²⁴.

Państwo lub też organizacja powinna zagwarantować pewność prawa. TSUE nakreślił interpretację tej idei w orzeczeniu *Amministrazione delle Finanze vs Salumi*: „w świetle zasad pewności prawa i ochrony uzasadnionych oczekiwań skutki prawodawstwa [Unii] powinny być jasne i przewidywalne dla tych, którzy mu podlegają”²⁵.

Niezwykle istotnym komponentem idei państwa prawa jest zakaz arbitralności, czyli zabezpieczenie przed nieproporcjonalną, nieuzasadnioną ingerencją władz w życie prywatne jednostki. w orzeczeniu *Hoechst vs Komisja Europejska* Trybunał stwierdził, że taka ingerencja organów publicznych „musi mieć podstawę prawną i być uzasadniona względami określonymi w prawie”²⁶.

Także poszanowanie praw człowieka, równość wobec prawa²⁷ i niedyskryminacja²⁸ były podkreślane przez Trybunał Luksemburski w kontekście praworządności. między innymi w wyroku *Akzo Nobel Chemicals Ltd i Akros Chemicals Ltd przeciwko KE* TSUE zaznaczył, że „zasada równego traktowania stanowi ogólną zasadę prawa Unii”²⁹.

2. Idea państwa prawnego impulsem dla praktyki unijnej

Materia poprzednich rozdziałów ukazuje, w jak dużym stopniu na idei państwa prawnego są oparte traktaty tworzące „konstytucję UE”, jak i orzecznictwo Trybunału Luksemburskiego, które wyznaczają ścieżkę sądom i instytucjom.

Parlament Europejski wielokrotnie odwoływał się w swoich rezolucjach do idei praworządności. w nawiązaniu do budzących wątpliwości Komisji reform na Węgrzech, wprowadzanych od 2010 roku, powstawały liczne akty prawa miękkiego. Wskazywano na przykład, że „wszystkie państwa członkowskie oraz instytucje UE muszą opowiedzieć się za wartościami, o których mowa w art. 2 TFUE w sposób wyraźny i jednoznaczny”³⁰. PE

²³ ECLI:EU:C:2002:462, par. 39

²⁴ ECLI:EU:C:2010:382, par. 44

²⁵ ECLI:EU:C:1981:270, par. 10

²⁶ ECLI:EU:C:1989:337, par. 19

²⁷ Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 1 grudnia 2009 roku, Dz. Urz. UE z 2016 roku C 202/2, art. 20

²⁸ Tamże, art. 21

²⁹ ECLI:EU:C:2010:512, par. 54

³⁰ Projekt rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 25 czerwca 2016 roku w sprawie sytuacji praw podstawowych: standardy i praktyki na Węgrzech, pkt C, procedura 2012/2130(INI), źródło:

podkreślił zasadę lojalnej współpracy, zgodnie z którą „Unia i państwa członkowskie wzajemnie się szanują i udzielają sobie wzajemnego wsparcia w wykonywaniu zadań wynikających z Traktatów”³¹. Realizacja tej zasady nie jest możliwa bez przestrzegania praworządności przez którekolwiek państwo członkowskie. w związku z powyższym wszystkie kraje będące częścią Unii „powinny podlegać regularnej ocenie stałej zgodności ze wspólnymi wartościami UE”³².

Należy dodać, że więź krajów UE nie jest jedynie teoretycznym, aksjologicznym postulatem. Ogromne znaczenie w praktyce ma na przykład działanie ENA (Europejskiego Nakazu Aresztowania), czy wzajemne uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądów krajowych³³. także jeden z podstawowych celów UE - rynek wewnętrzny, wzmocniony poprzez swobodny przepływ towarów, osób, usług i kapitału nie byłby możliwy do zrealizowania bez wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi.

Wielokrotne wskazanie na państwo prawa w „konstytucji UE”, a także w orzecznictwie i w aktach KE i PE świadczy o ugruntowanej i spójnej aksjologii unijnej, której niezwykle istotnym komponentem jest praworządność.

3. Dura lex? Sed lex

UE ma instrumenty, które pozwalają jej na egzekwowanie swojego prawa. Zarówno art. 258 TFUE, jak i art. 7 TUE, dostarczają Komisji Europejskiej (gwooli przypomnienia - „Strażniczce Traktatów”, „wspierającej ogólny interes Unii”³⁴) mechanizmów kontroli w materii praworządności. Prawo przyznaje Unii kompetencje do wymierzenia sankcji finansowej w przypadku, gdy państwo nie zastosuje się do wyroku Trybunału Luksemburskiego. na podstawie art. 260 TFUE KE „może wnieść sprawę do TSUE,

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP/TEXT+REPORT+A7-2013-0229+0+DOC+XML+V0//PL> (dostęp: 04.03.2018)

³¹ Traktat o Unii Europejskiej z 7 lutego 1992 roku, Dz. Urz. UE z 2016 roku C 202/1, art. 4 ust. 3

³² Projekt rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 25 czerwca 2016 roku w sprawie sytuacji praw podstawowych: standardy i praktyki na Węgrzech, pkt E, procedura 2012/2130(INI), źródło: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP/TEXT+REPORT+A7-2013-0229+0+DOC+XML+V0//PL> (dostęp: 04.03.2018)

³³ Agnieszka Kraińska, Unijna procedura monitorowania praworządności z 21 stycznia 2016 roku, źródło: <http://www.codozasady.pl/unijna-procedura-monitorowania-praworzadnosci/> (dostęp 10.03.2018)

³⁴ Traktat o Unii Europejskiej z 7 lutego 1992 roku, Dz. Urz. UE z 2016 roku C 202/1, art. 17

po umożliwieniu państwu przedstawienia uwag”³⁵. Jeżeli Trybunał orzeknie zgodnie z tezą Komisji, nakłada na państwo sankcję finansową wskazaną przez KE.

Należy podkreślić, że procedury wynikające z artykułów 7 TUE i 258 TFUE nie prowadzą do arbitralnego wymierzaniu sankcji przez KE i Trybunał. Wedle art. 258 Komisja wydaje opinię w przedmiocie uchybienia przez kraj członkowski zobowiązaniu traktatowemu „po uprzednim umożliwieniu temu państwu przedstawienia swych uwag”³⁶, a dopiero gdy państwo zignoruje zalecenia KE, ta kieruje sprawę do TSUE. także art. 7 ust. 1 TUE stanowi, że przed stwierdzeniem wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia Rada „wysłuchuje dane Państwo Członkowskie i, stanowiąc zgodnie z tą samą procedurą, może skierować do niego zalecenia”³⁷. Kraj ma więc, do pewnego momentu, otwarte drzwi do dialogu z Komisją.

Dotychczasowe działania KE na rzecz ochrony praworządności świadczą o traktowaniu art. 258 TFUE jako punktu wyjściowego, natomiast art. 7 TUE jako środka ostatecznego³⁸. Taką interpretację wyżej wymienionych artykułów obserwuje się na przykład w wyrokach Komisja vs Niemcy³⁹ (2010 rok), Komisja vs Austria⁴⁰ (2012 rok) czy Komisja vs Węgry⁴¹ (2012 rok). Jednakże zważając na to, że KE „może wszcząć takie postępowanie [z art. 258 TFUE] tylko wtedy, gdy problemy stanowią równocześnie naruszenie konkretnego przepisu prawa UE”⁴², art. 258 TFUE nie jest w pełni efektywnym środkiem. Ponadto kontrola ex post, wprowadzana na podstawie art. 258 TFUE nie jest efektywna w przypadku zagrożenia naruszenia traktatów. Dopiero gdy państwo bezpośrednio naruszy konkretny artykuł, można podjąć działania.

Należy jednak zaznaczyć, że naruszenie praworządności to szczególny przypadku naruszenie prawa unijnego, które dotyczy systemu prawnego w państwie, na przykład sądownictwa. Charakter polityczny takich działań uniemożliwia wskazanie konkretnego zobowiązania wynikającego z traktatu, do którego dane państwo się nie zastosowało.

³⁵ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z 13 grudnia 2007 roku, Dz. Urz. UE z 2016 roku C 202/1, art. 7, art. 260 ust. 2

³⁶ Tamże, art. 258

³⁷ Traktat o Unii Europejskiej z 7 lutego 1992 roku, Dz. Urz. UE z 2016 roku C 202/1, art. 7 ust. 1

³⁸ COM/2014/0158 final, par. 4.2

³⁹ ECLI:EU:C:2010:125

⁴⁰ ECLI:EU:C:2012:631

⁴¹ ECLI:EU:C:2012:687

⁴² COM/2014/0158 final, par. 3

Wówczas ma zastosowanie art. 7 TUE, który upoważnia Unię Europejską do uzasadnionej ingerencji we wszystkie sfery działania państwa, w których zaszło naruszenie. Takie rozwiązanie jest uzasadnione interesem UE, co podkreśla także Komisja. Odwracanie się od aksjologii unijnej „może podważać sam fundament UE i osłabiać zaufanie pomiędzy jej członkami, niezależnie od dziedziny, w której naruszenie występuje”⁴³. Należy jednak podkreślić, że wymogi zastosowania art. 7 TUE - „wyraźne ryzyko poważnego naruszenia”⁴⁴ oraz „poważne i stałe naruszenie przez państwo członkowskie”⁴⁵ nie zawsze umożliwiają UE szybkie, skuteczne i proporcjonalne działanie w zakresie ochrony praworządności.

4. Znaczenie „soft-law”

Z względu na coraz bardziej rozległy problem respektowania państwa prawa w krajach członkowskich, Komisja wywiosowała w 2014 roku „Nowe ramy UE na rzecz umocnienia praworządności”, co stanowi istotny akt budujący „most” pomiędzy art. 258 TFUE a art. 7 TUE.

Początkowo, czyli na etapie pierwszym KE weryfikuje, czy w danym kraju „istnieją wyraźne przesłanki wskazujące na systemowe zagrożenie dla praworządności”⁴⁶. Przy ocenie Komisja bierze pod uwagę stanowisko innych organów, na przykład Agencji Praw Podstawowych czy Komisji Weneckiej w tej materii. Warto zaznaczyć, że i tym razem KE zależy na dialogu z krajem członkowskim, a jej działania mają na tym etapie charakter prewencyjny. Jeżeli Komisja stwierdzi, że zagrożenie istnieje, przedkłada państwu poufną „opinię na temat praworządności”⁴⁷.

Dalsze działania KE (etap drugi) zależą od chęci państwa członkowskiego do współpracy. Jeżeli sytuacja w danym kraju nie ulega poprawie, Komisja publikuje „zalecenie w sprawie praworządności”, w którym zawarte są zastrzeżenia KE i zalecenia dla państwa członkowskiego. Pismo Komisji jest tym razem upublicznione.

Trzeci etap procedury polega na monitorowaniu działań, których podjęło się państwo w kontekście odpowiedzi na zalecenia KE. Jeżeli w terminie wyznaczonym przez Komisję kraj

⁴³ COM/2003/606 final, par. 1.1

⁴⁴ Traktat o Unii Europejskiej z 7 lutego 1992 roku, Dz. Urz. UE z 2016 roku C 202/1, art. 7 ust. 1

⁴⁵ Tamże, art. 7 ust. 2

⁴⁶ COM/2014/0158 final, par. 4.2

⁴⁷ Tamże

członkowski nie zastosuje się do jej sugestii i sytuacja systemowa nie poprawi się, KE „oceni możliwość uruchomienia jednego z mechanizmów określonych w art. 7 Traktatu UE”⁴⁸.

Warto podkreślić, że Komunikat Komisji uwzględnia współpracę instytucji unijnych w kontekście ochrony praworządności. Parlament Europejski i Rada otrzymują informacje na temat działań KE i państwa członkowskiego na każdym etapie opisanej wyżej procedury.

W związku z materiały powyższych rozdziałów (5, 6) argumenty dotyczące braku uprawnień Unii Europejskiej do ingerowania w przestrzeganie praworządności przez państwo członkowskie nie są zasadne. Komisja i inne instytucje mają wyraźnie wyrażone w prawie kompetencje, z których miały niestety okazję skorzystać w ostatnich latach. Rząd państwa, który nie stosuje się do zaleceń Komisji, czyli nie wypełnia obowiązków wynikających z członkostwa w UE, powinien liczyć się z konsekwencjami.

Podsumowanie

W artykule nakreślono problematykę stosowania prawa unijnego do naruszeń praworządności przez państwo członkowskie, ujmując kilka szczególnie istotnych tez w tej materii.

Po pierwsze, praworządność ma fundamentalne znaczenie dla Unii Europejskiej i państw członkowskich. Zarówno traktaty, jak i orzecznictwo i prawo miękkie UE są oparte między innymi na idei państwa prawnego. Czerpiąc z konstytucyjnej tradycji krajów Europy, Unia wspiera i umacnia tożsamość swoich obywateli, między innymi poprzez szacunek dla wspólnej aksjologii.

Co więcej, więź krajów UE ma ogromne znaczenie w praktyce. Jeden z podstawowych celów UE - rynek wewnętrzny, nie byłby możliwy do zrealizowania bez wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi. Ma to znaczenie także przy funkcjonowaniu europejskiego nakazu aresztowania czy wzajemnego uznawania i wykonywania wyroków sądowych.

Ponadto zarówno prawo twarde, jak i „soft-law” wyraźnie wskazują na kompetencje Komisji Europejskiej i innych organów UE do weryfikowania stanu praworządności w krajach członkowskich. Jeżeli państwo przystępuje do organizacji ponadnarodowej, zasadne jest, aby respektowało istniejący w tej organizacji porządek prawny. Traktaty i inne dokumenty

⁴⁸ Tamże

tworzące system prawny Unii nie stanowią jedynie pustych postulatów, lecz dostarczają legitymacji do konkretnych działań instytucji UE.

Jako że prawa człowieka są odzwierciedlane poprzez obowiązki państw, warto te obowiązki egzekwować. Organy Unii Europejskiej są prawnie wyposażona w kompetencje w tej materii i mają możliwość, a wręcz powinność korzystania z nich.

Literatura

- [1.] *Akzo Nobel Chemicals Ltd i Akros Chemicals Ltd vs Komisja* z 2010 roku, ECLI:EU:C:2010:512.
- [2.] *Amministrazione delle Finanze vs Salumi* z 1981 roku, ECLI:EU:C:1981:270.
- [3.] Banaszak B., *Unia Europejska jako wspólnota wartości* [w:] Studia i materiały. Przegląd sejmowy 4(123)/2014.
- [4.] Bogdanowicz P., *Pojęcie, treść i ochrona praworządności w prawie Unii Europejskiej* [w:] Barcz J., Zawidzka-Łojek A. (red.) Wniosek Komisji Europejskiej w sprawie wszczęcia w stosunku do Polski procedury art. 7 TUE. Ramy prawno-polityczne, Warszawa 2018 rok.
- [5.] *E. i F.* z 2010 roku, ECLI:EU:C:2010:382.
- [6.] Gierycz M., *Zjednoczeni w różnorodności. Sukces unijnej dewizy, kryzys europejskiej tożsamości* [w:] Mazurkiewicz P., Wielecki K. (red.) „Inny” człowiek w „innym” społeczeństwie. Europejskie Dyskursy, Warszawa 2008.
- [7.] Grzeszczak R., *Praworządność jako zasada ustrojowa Unii Europejskiej i jej państw członkowskich z dnia 19 grudnia 2017 roku.*
- [8.] *Hoechst vs Komisja* z 1989 roku, ECLI:EU:C:1989:337.
- [9.] *Inuit Tapiriit Kanatami i inni vs Parlament i Rada* z 2013 roku, ECLI:EU:C:2013:625.
- [10.] *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej* z 1 grudnia 2009 roku.
- [11.] *Komisja vs CAS Succhi di Frutta Spa* z 2004 roku, ECLI:EU:C:2004:236.
- [12.] *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady COM/2003/606* z 15 października 2003 roku.
- [13.] *Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady COM/2014/0158 final, Nowe ramy UE na rzecz umocnienia praworządności* z 2014 roku.
- [14.] *Konstytucja Republiki Federalnej Niemiec* z 23 maja 1949 roku.

- [15.] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku.*
- [16.] Kraińska A., *Unijna procedura monitorowania praworządności z 21 stycznia 2016 roku.*
- [17.] „*Les Verts*” z 1986 roku, ECLI:EU:C:1986:166.
- [18.] Marcisz P., Taborowski M., *Nowe ramy Unii Europejskiej na rzecz umocnienia praworządności. Krytyczna analiza analizy krytycznej (artykuł polemiczny)* [w:] Państwo i Prawo nr 12, 2017 rok.
- [19.] *Projekt rezolucji Parlamentu Europejskiego w sprawie sytuacji praw podstawowych: standardy i praktyki na Węgrzech z dnia 25 czerwca 2016 roku, procedura 2012/2130(INI).*
- [20.] *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 w sprawie ochrony os. fiz. w zw. z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE z dnia 27 kwietnia 2016 roku.*
- [21.] *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z 13 grudnia 2007 roku.*
- [22.] *Traktat o Unii Europejskiej z 7 lutego 1992 roku.*
- [23.] *Unión de Pequeños Agricultores vs Rada z 2002 roku, ECLI:EU:C:2002:462.*

Streszczenie

Aby zrozumieć, czy i dlaczego prawo Unii Europejskiej powinno znajdować zastosowanie do naruszeń praworządności przez państwo członkowskie, należy sięgnąć przede wszystkim do aktów prawnych UE. Jednakże ze względu na fakt, że prawo unijne odzwierciedla aksjologię i cele wspólnoty europejskiej, znajomość tych czynników będzie pomocna przy wykładni traktatów i innych dokumentów. Idea praworządności zaczerpnięta z konstytucyjnej tradycji państw członkowskich ma fundamentalne znaczenie dla Unii Europejskiej. z tego względu wielokrotnie odwołują do niej traktaty, orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości UE, rezolucje, komunikaty etc.

Przestrzeganie prawa UE, a więc również respektowanie praworządności, jest obowiązkiem krajów członkowskich wynikającym między innymi z art. 49 TFUE. Szacunek dla porządku prawnego i wspólna państwom aksjologia wzmacnia więź między nimi. Wzajemne zaufanie jest niezbędne do osiągania celów wspólnoty, na przykład tworzenia coraz lepiej funkcjonującego rynku wewnętrznego, coraz ściślejszej współpracy gospodarczej. Ma to

znaczenie także w kontekście działania Europejskiego Nakazu Aresztowania oraz wzajemnego uznawania i wykonywania wyroków sądowych.

Racjonalnym następstwem zrozumienia istotności przestrzegania prawa i szacunku państw do wspólnej aksjologii, jest przyznanie organom unijnym kompetencji, aby ingerować w sytuacje, gdzie to prawo nie jest respektowane. Tak też zbudowany jest system prawny UE, na mocy którego szczególnie Komisja, lecz także Parlament i Rada otrzymały kompetencje do interweniowania w razie naruszania praworządności przez państwo członkowskie.